

מקומו המלכותי של ארון ברית ה'

הרב צבי יהודה ריבלין

רקע: ארון הברית מגיע לגבעת קרית יערים

אחרי מות עלי ונפילת הארון בידי פלשתים, הארון חוזר לבית שמש לזמן קצר ואח"כ עובר לגבעת קרית יערים, כמבואר בשמואל א' (ו, יט - ז, ד):

וַיֵּן בְּאֲנָשֵׁי בֵּית שֹׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן ה' וַיֵּן בְּעַם שְׂבָעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי הִכָּה ה' בְּעַם מִכָּה גְדוֹלָה: וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי בֵּית שֹׁמֶשׁ מִי יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' הָאֱלֹקִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֵל מִי יַעֲלֶה מֵעֲלִינוּ: וַיִּשְׁלְחוּ מִלְאָכִים אֶל יוֹשְׁבֵי קְרִית יַעֲרִים לֵאמֹר הֲשִׁבוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן ה' רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ אֲלֵיכֶם: וַיָּבֹאוּ אֲנָשֵׁי קְרִית יַעֲרִים וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן ה' וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל בֵּית אַבְיָנָדָב בְּגִבְעָה וְאֵת אֶלְעָזָר בְּנוֹ קֹדֶשׁוֹ לְשֹׁמֵר אֶת אֲרוֹן ה': וַיְהִי מִיּוֹם שִׁבְתֵּי הָאֲרוֹן בְּקְרִית יַעֲרִים וַיִּרְכְּבוּ הַיָּמִים וַיְהִיו עֹשְׂרִים שָׁנָה וַיִּנְהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרָי ה': וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם כָּל לְבַבְכֶם אִתָּם שְׁבִים אֶל ה' הִסִּירוּ אֶת אֱלֹקֵי הַנֶּכֶר מִתּוֹכְכֶם וְהִעֲשִׂיתֶם וְהִכִּינוּ לְבַבְכֶם אֶל ה' וְעִבְדוּהוּ לְבָדוּ וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַיִּסִּירוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַבְּעָלִים וְאֵת הָעֲשִׂוֹת וַיַּעֲבְדוּ אֶת ה' לְבָדוּ:

ויש לשאול, מדוע לא הוחזר הארון למקומו במשכן?

רקע ל'קרית יערים'

בגבול יהודה המתואר בספר יהושע (טו, ט) מוזכר המקום קרית יערים כגבול נחלת יהודה: "וַתָּאֵר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הַהָר אֶל מַעֲנַן מִי נִפְתּוּחַ וַיֵּצֵא אֶל עָרֵי הַר עֶפְרוֹן וַתָּאֵר הַגְּבוּל בְּעֵלָה הִיא קְרִית יַעֲרִים", ע"כ. ומסתבר ש'בעלה' המתואר בפסוק הוא מקום של ע"ז מפורסמת שהיתה באזור לפני ההתנחלות, וכן מוזכר המקום ברשימת ערי יהודה כקרית בעל (שם, ס): "קְרִית בְּעַל הִיא קְרִית יַעֲרִים וְהַרְבֵּה עָרִים שְׁתִּים וְחִצְרֵיהֶן", ע"כ. אח"כ מוזכר המקום גם כגבול נחלת בנימין, ומבואר ששם היה הגבול בין נחלת יהודה לבין נחלת בנימין (שם יח, יד): "וַתָּאֵר

הגבול ונסב לפאת ים נגבה מן ההר אשר על פני בית חרון נגבה (והיה) והיו תצאתיו אל קרית בעל היא קרית יערים עיר בני יהודה זאת פאת ים, ע"כ. וכן מוזכר המקום כנראה כאחת הערים שהיו בנחלת בנימין (שם, כח): "וצלע האלף והיבוסה היא ירושלם גבעת קרית יערים ארבע עשרה וחצריהן זאת נחלת בני בנימין למשפחתם", ע"כ.

ונראה שהיה מקום שנקרא קרית יערים ולידו היתה גבעה, שמפאת חשיבותה או מקומה האסטרטגי, היתה בה עבודה זרה לפני הכיבוש. קרית יערים נפלה בחלקו של שבט יהודה והגבעה שלידה נפלה בחלקו של שבט בנימין.

ונראה שזה גם המקום שבו חנו שבט דן כשיצאו לחפש נחלה, כמתואר בשופטים (יח, יא-יג): "ויסעו משם ממשפחת הדני מצרעה ומאשתאל שש מאות איש חגור כלי מלחמה: ויעלו ויחנו בקרית יערים ביהודה על בן קראו למקום ההוא מחנה דן עד היום הנה אחרי קרית יערים: ויעברו משם הר אפרים ויבאו עד בית מיכה", ע"כ.

ונראה גם שכאשר הארון היה שם, היה נחשב המקום כמקום התקדשות, כמתואר בתחילת המלכת שאול (שמואל א' י, ה-יא): "אחר בן תבוא גבעת האלקים אשר שם נצבי פלשתים ויהי כבאך שם העיר ופגעת חבל נביאים ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים: וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר: והיה פי תבאנה האתות האלה לך עשה לך אשר תמצא ידך פי האלקים עמך: וירדת לפני הגלגל והנה אנכי יד אליך להעלות עלות לזבח זבחי שלמים שבעת ימים תוחל עד בואי אליך והודעת לך את אשר תעשה: והיה כהפנתו שכמו ללכת מעם שמואל ויהפך לו אלקים לב אחר ויבאו כל האתות האלה ביום ההוא: ויבאו שם הגבעתה והנה חבל נבאים לקראתו ותצלח עליו רוח אלקים ויתנבא בתוכם: ויהי כל יודעו מאתמול שלשום ויראו והנה עם נבאים נבא ויאמר העם איש אל רעהו מה זה היה לבן קיש הגם שאול בנביאים", ע"כ. ומסתבר שזו הגבעה שבה היה הארון, ולכן נקראה "גבעת הא-להים" ולכן דווקא שם שרתה רוח הנבואה, ומחמת מרכזיותה, דווקא שם בחרו נציבי פלשתים להיות ולשלוט.

דוד מביא את הארון מקרית יערים לעיר דוד

והנה לאחר שארון הברית היה שם כל ימי שמואל ושאול, כנראה מעט אחרי תחילת מלכות דוד, דוד מעלה את הארון לעיר דוד, מקום מלכותו, כמתואר בשמואל ב' (ו, א-ה):

וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בַּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלְף: וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם
אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שָׁם
ה' צִבְאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֵבִים עָלָיו: וַיִּרְכְּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֶל עֲגֹלָה חֲדָשָׁה
וַיִּשְׂאֶהוּ מִבֵּית אַבְיִנְדָב אֲשֶׁר בַּגְּבֻעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אַבְיִנְדָב נִהְגִּים אֶת הָעֲגֹלָה
חֲדָשָׁה: וַיִּשְׂאֶהוּ מִבֵּית אַבְיִנְדָב אֲשֶׁר בַּגְּבֻעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹקִים וְאֶחָיו הַלֵּךְ
לִפְנֵי הָאֲרוֹן: וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לִפְנֵי ה' בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים
וּבְכַנְרוֹת וּבְנִבְלָיִם וּבְחַתְּפִים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצְלָיִם:

ובסופו של דבר, לאחר שחנה הארון בבית עובד אדום בעקבות מעשה עוזה
כמתואר בפרק הנ"ל, מגיע הארון לעיר דוד, כמתואר שם (יב):

וַיָּגֵד לְמֶלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ ה' אֶת בֵּית עֲבָד אֲדָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּעִבּוֹר אֲרוֹן
הָאֱלֹקִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים מִבֵּית עֲבָד אֲדָם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה:

ובדברי הימים א' (יג, א-ד), לפני התיאור הנ"ל, מובא דיון בין דוד לישראל:

וַיִּנְעֵץ דָּוִד עִם שָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאוֹת לְכָל נְגִיד: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל קְהַל יִשְׂרָאֵל
אִם עָלֵיכֶם טוֹב וּמִן ה' אֱלֹקֵינוּ נִפְרָצָה נִשְׁלַחָה עַל אֶחָיו הַנִּשְׂאָרִים בְּכָל
אֲרָצוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַמָּהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם בְּעָרֵי מִגְרָשֵׁיהֶם וַיִּקְבְּצוּ אֵלֵינוּ: וְנִסְבָּה
אֶת אֲרוֹן אֱלֹקֵינוּ אֵלֵינוּ כִּי לֹא דָרְשָׁנָהוּ בִּימֵי שְׂאוֹל: וַיֹּאמְרוּ כָל קְהַל לַעֲשׂוֹת
כֵּן כִּי יֵשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי כָל הָעָם:

ובפסוקים אלו רואים שלדוד גם יש ביקורת על כך שבזמן שאול השאירו את
הארון בקרית יערים ולא דרשוהו.

שאר כלי המשכן אינם נמצאים בעיר דוד

ומוכח שלאחר שנחרב המשכן בשילה, המשכן, ללא הארון, הועבר לנוב ואח"כ לגבעון¹ עד שהביאו שלמה לבית העולמים², כמתואר בדברי הימים ב' (א, א-ז):

וַיִּתְחַזַּק שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד עַל מְלֻכוֹתָו וְהוֹ אֱלֹקֵי עֲמוֹ וַיִּגְדְּלוּהוּ לְמַעַלָּה: וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל יִשְׂרָאֵל לְשָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאֹת וְלִשְׂפָטִים וְלְכָל נְשִׂיא לְכָל יִשְׂרָאֵל רְאֵשֵׁי הָעָבוֹת: וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל הַקָּהָל עֲמוֹ לְבָמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כִּי שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה עֶבֶד ה' בַּמִּדְבָּר: אַכְּל אַרְוֹן הָאֱלֹקִים הָעֵלָה דָּוִד מִקְרִיַּת יְעָרִים בַּהַכִּין לוֹ דָּוִד כִּי נָטָה לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלַם: וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר שָׁם לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' וַיִּדְרָשׁוּהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל: וַיַּעַל שְׁלֹמֹה שָׁם עַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֶלֶף: בַּלִּילָה הַהוּא נִרְאָה אֱלֹקִים לְשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאֵל מָה אֲתֶן לָךְ:³

ויש לשאול, מדוע את שאר הכלים לא הביא דוד לעיר דוד? וכן יש לשאול למה דוד לא העביר את הארון לגבעון?

ה' מונע מדוד לבנות את בית ה'

ובשמואל ב' (ז, א-ז) נאמר:

וַיְהִי כִּי יָשָׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהוֹ הַנִּיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אִבְיָיו: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנְּבִיא רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֲרוֹן הָאֱלֹקִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לַךְ עָשָׂה כִּי ה' עִמָּךְ: וַיְהִי

1. המשכן בנוב כנראה נחרב ע"י שאול כשהכחיד את נוב עיר הכהנים. וכן מפורש ברש"י זבחים קיח ע"ב ד"ה חרבה נוב.
2. וסייעתא לזה ברש"י שם קיט ע"א ד"ה וכיון דארון לא הוה.
3. וכן מוכח בדברי הימים א' (כא, כז-ל): "ויאמר ה' למלאך וישב חרבו אל נדנה: בעת ההיא בראות דויד כי ענהו ה' בגרן ארגון היבוסים ויזבח שם: ומשפן ה' אשר עשה משה במדבר ומזבח העולה בעת ההיא בבמה בגבעון: ולא יכל דויד ללקת לפגיו לדרש אלקים כי נבעת מפני חרב מלאך ה'", ע"כ.

בלילה ההוא ניהי דבר ה' אל נתן לאמר: לך ואמרף אל עבדי אל דוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי: כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את בני ישראל ממזצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן: בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים: ועתה כה תאמר לעבדי לדוד כה אמר ה' צבאות אני לקחתך מן הננה מאחר הצאן להיות נגיד על עמי על ישראל: ואהיה עמך בכל אשר תלכת ואכרתה את כל איביך מפניך ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ: ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירנז עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו פאשר בראשונה: ולמן היום אשר צויתי שפטים על עמי ישראל והניחתי לך מכל איביך והגיד לך ה' כי בית יעשה לך ה': כי ימלאו ימיך ושכבת את אבתיך והקימתי את זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו: הוא יבנה בית לשמי וכוננתי את פסא ממלכתו עד עולם: אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם: וחסדי לא יסור ממנו פאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך: ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך פסאך יהיה נכון עד עולם: ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד:

ולכאורה לא מובן מדוע מה שמפריע לדוד הוא רק שהארון ביריעה והוא בבית? האם לא מפריע לו שהארון מופרד ממקומו הטבעי עם שאר כלי הקודש? וגם יש לשאול, מדוע באמת לא זוכה דוד לבנות את בית ה'? ה' שם בפי נתן הנביא דברים רבים אך לא כ"כ מובנים, ומה בכך שהוא לא ציוה עדיין על איש לבנות את בית ה'? ומה בכך שה' לקחו מאחר הצאן? ומה בכך שה' יקים את זרעו של דוד אחריו?

וה' הניח לו מכל אויביו מסביב

ועוד יש לשאול, האמנם ה' הניח לו מסביב? הלא רק את הפלשתים הוא ניצח כמבואר לפני כן בשמואל ב' (ה, יז-כה): "וישמעו פלשתים כי משחו את דוד

למלך על ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דוד וישמע דוד וירד אל המצודה: ופלשתים באו וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בה' לאמר האעלה אל פלשתים התתנם בידי ויאמר ה' אל דוד עלה כי נתן אתן את הפלשתים בידך: ויבא דוד בבעל פרצים ויכם שם דוד... ויספו עוד פלשתים לעלות וינטשו בעמק רפאים: וישאל דוד בה'... ויעש דוד כן כאשר צוהו ה' ויך את פלשתים מגבע עד באך גזר", ע"כ. ומיד בסמוך לאחר שה' אומר לו שלא לבנות את הבית, מתוארות כמה וכמה מלחמות (שמואל ב' ח, א-יד): "ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים... ויך את מואב... ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה... ותבא ארם דמשק לעזר להדדעזר מלך צובה ויך דוד בארם... וישע ה' את דוד בכל אשר הלך... וישמע תעי מלך חמת פי הפה דוד את כל חיל הדדעזר: וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דוד... ובידו היו כלי כסף וכלי זהב וכלי נחשת: גם אתם הקדיש המלך דוד לה' עם הכסף והזהב אשר הקדיש מפל הגוים אשר כבש: מארם וממואב ומבגני עמון ומפלשתים ומעמלק ומשלל הדדעזר בן רחב מלך צובה: ויעש דוד שם בשבו מהכותו את ארם בגיא מלח... וישם באדום נצבים... וישע ה' את דוד בכל אשר הלך", ע"כ. ויש לשאול, האם זו מנוחה?

כי דמים רבים שפכת

ובסיבת המניעה מדוד לבנות את הבית נאמר עוד בדברי הימים א' (כב, ז-י):

ויאמר דויד לשלמה (בנו) בני אני יהיה עם לבכי לבנות בית לשם ה' אלקי:
ויהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדלות עשית לא תבנה בית
לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני: הנה בן נולד לך הוא יהיה איש
מנוחה והנחותי לו מפל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלוש נשקט
אתן על ישראל בקימו: הוא יבנה בית לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו לאב
והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם:

ולכאורה נראה שהסיבה היא האכזריות שדוד נצרך לה במלחמות. אך יש לשאול, הרי לעיל ראינו שה' אמר לדוד באופן ארוך ומפורט שלא לבנות את הבית, ולא הזכיר אפילו במילה אחת את הדמים ששפך? והדבר לא מובן מסיבה נוספת, שכן לכאורה רוב הדמים נשפכו לאחר דברי ה' הללו, במלחמות נגד מואב וארם וכו'.

**רק שלמה הוא זה שמביא את ארון הברית מעיר דוד לירושלים
ובמלכים א' (ח, א-ו) כתוב:**

אֲזַי יִקְהַל שְׁלֹמֹה אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל רְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' מֵעִיר דָּוִד הִיא
צִיּוֹן: וַיִּקְהֲלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיָרַח הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא
הַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי: וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הָאֲרוֹן: וַיַּעֲלוּ אֶת
אֲרוֹן ה' וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל נִיַּעֲלוּ אִתָּם הַכֹּהֲנִים
וְהַלְוִיִּם: וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל עַדְת׃ יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אִתּוֹ לִפְנֵי הָאֲרוֹן
מִזְבָּחִים צֵאן וּבָקֶר אֲשֶׁר לֹא יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנּוּ מֵרֹב: וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת אֲרוֹן
בְּרִית ה' אֶל מְקוֹמוֹ אֶל דְּבִיר הַבַּיִת אֶל קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶל תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים:

ומבואר שבאמת בסופו של דבר, רק שלמה הוא זה שמכניס את הארון לבית
ה' שאותו בנה.

הסבר למהותו של הארון ותירוץ הקושיות

ונראה לתרץ ולומר שמקומו הטבעי של הארון הוא דוקא במקום המלכות.
בארון ישנם ספר התורה ולוחות הברית שהם בעצם הברית שבין הקב"ה
לישראל, ואין מקום מתאים יותר להניח את ארון הברית מאשר מקום המלכות
שהוא המקום המרכזי של ישראל⁴. וזו הסיבה שגרמה לדוד להעלות את הארון

4. עניינו של ארון הברית הוא גם הברית בין ה' לישראל, ולכן דוקא הוא יוצא למלחמות
ישראל, ככתוב במדבר (לא, א-ו): "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הַמִּדְיָנִים אַחַר תֹּאסַף אֶל עַמִּיךָ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא
וַיְהִי עַל מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת ה' בְּמִדְיָן: אֶלֶף לַמָּטָה אֶלֶף לַמָּטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצַבָּא:
וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמָּטָה שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף חֲלוּצֵי צַבָּא: וַיִּשְׁלַח אִתָּם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה
לְצַבָּא אִתָּם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ, ע"כ.
וְכָתֵב שֵׁם רִשׁ"י וז"ל: "וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ - זֶה הָאֲרוֹן וְהַצִּיִן", עכ"ל (ועיין שם בהמשך ברש"י שהציץ
היה דוקא במלחמה הזו אך לא בכל מלחמה). ולכן גם בזמן המלחמה בפלשתים בימי עלי
הביאו את הארון למלחמה.

לירושלים, מרכז מלכותו, ולא לגבעון ששם היה המשכן. אלא שדוד לא הסתפק בזה, ורצה שכל המשכן יעבור לירושלים, לבית קבע, ושם יכנס הארון אל תוכו.⁵ אלא שהקב"ה אינו מוכן שהארון, שעליו בעצם שורה השכינה בצורה הגבוהה ביותר, יכנס לבית, עד שמלכות ה' תהיה שלמה. דוד לא מורשה לבנות את בית ה' ולהכניס לתוכו את ארון ה', וה' מסביר לו שהסיבה לכך היא שמלכותו אינה שלמה. ואמנם דוד כבר הונח מאויביו שמסביב, שהם הפלשתים, ומלכותו כבר חזקה, אבל מלכות ישראל עדיין אינה נחשבת מעצמה גדולה בעלת השפעה ושלטון על המלכויות שמסביב, ונכנסת לתוקפה רק בזמן שלמה, לאחר המלחמות הרבות של דוד. רק מלכותו של שלמה נחשבת "מכוננת" וההשגחה בימיו נחשבת כהשגחת אב על בנו, ודוקא הוא יושב "על כסא ה'". מלכות דוד מבחינה זו נחשבת עדיין מלכות לא שלמה כמלכויות השופטים שלפניו, ואילו שלמה כשמו כן הוא, שלמות, מלכות שלמה.⁶

ואולי על כך מכוונים הפסוקים בתהלים (מח, א-ד): "שִׁיר מְזֻמָּר לְבְנֵי קִרְחָ: גְדוֹל ה' וּמְהִלָּל מְאֹד בְּעִיר אֶלְקִינוּ הַר קְדָשׁוֹ: יְפֵה נוֹף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יִרְפָּתִי צָפוֹן קְרִית מֶלֶךְ רַב: אֶלְקִים בְּאַרְמְנוֹתָיָהּ נֹדַע לְמִשְׁגָּב." ומבואר שירושלים בכוונה נקראת ע"ש השלמות, משום שהיא גם עיר אלוקינו וגם ומתוך כך קרית מלך רב.

עבודת הקרבנות היא הזביחה והמסירה שהאדם מוסר את עצמו לבוראו, ודבר זה יכול באופן עקרוני להיעשות בכל מקום, ובאמת היו תקופות שבהן הותרו הבמות והיה אפשר לזבוח בכל מקום. אבל בשעת איסור הבמות, אומר הקב"ה שאין לאדם הפרטי לזבוח את עצמו אלא במקום המלכות הכללית; עבודתו חייבת להיות קשורה לכל מלכות ישראל. ונראה שבזמן שילה היתה כנראה מלכות בזעיר אנפין, משום שהיא זכר כלשהו למלכות שהיתה בזמן משה. אבל רק בזמן שלמה הדבר נכנס לתוקפו במלא משמעותו, שהאדם מוסר את עצמו והאומה מוסרת את עצמה בקרבנות ציבור דוקא לפני הארון, ודוקא ליד מקום הברית, ודוקא במקום המלכות הגדולה של ישראל.

5. ונראה גם שלא היה לו חשוב להעביר מיד את המשכן לעיר דוד כל עוד זה לא בית אבן, כדי שהאיחוד בין הארון למשכן יעשה בכבוד גדול.

6. הקב"ה 'נכנס לבית מנוחה' רק במצב של שלמות משום שרק במצב כזה הוא נחשב מולך, כשם שמברכים אותו דוקא על כוס יין מלא (ברכות נא ע"א), וכשם שה' הבטיח לכנסת ישראל שלא יכנס לביתו שלמעה עד שיכנס לביתו שלמטה (תענית ה ע"א).

וכמובן שלפני ימי נוב וגבעון לא היתה סיבה להפריד את הארון מהמשכן כל עוד אין סממני מלכות מובהקים במקום אחר.

וכשדוד מבקר את חוסר הדרישה לארון הברית בימי שאול, כוונתו היא שלא העבירו אותו לגבעת שאול, מקום מלכותו של שאול (כנ"ל מדברי הימים א' יג, ג).⁷

בספר תהלים רואים את התשוקה המיוחדת של דוד לגבי הארון
ובתהלים (קלב) רואים שזה ממש מה שמפריע את מנוחתו של דוד, ואין הוא יכול לישון עד שהשכינה תשרה ותנוח:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֲנוֹתָיו: אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לֵה' נְדָר לְאֲבִיר יַעֲקֹב:
אִם אָבֹא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֲרֶשׁ יִצְוִעַי: אִם אֶתֵּן שְׁנַת לַעֲיִנִי לְעַפְעַפֵּי
תְּנוּמָה: עַד אֲמַצֵּא מְקוֹם לֵה' מְשַׁכְּנֹת לְאֲבִיר יַעֲקֹב: הִנֵּה שְׁמַעְנוּהָ בְּאֶפְרָתָה
מִצֹּאנֹנָה בְּשִׂדֵי יַעֲר: נְבוֹאָה לְמִשְׁכְּנֹתָיו נִשְׁתַּחֲוָה לְהֵרִם רִגְלָיו: קוֹמָה ה'
לְמִנוּחַתְךָ אֲתָה וְאָרוֹן עֲזֹךְ: כִּהְנִיךְ יִלְבָּשׁוּ צִדְק וְחִסְדֶיךָ יִרְנְנוּ: בְּעֶבֶר דָּוִד
עָבַדְךָ אֵל תֵּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֶמֶת לֹא יִשׁוּב מִמְּנָה מִפְּרִי כִּטְנֶךָ
אֲשִׁית לְכֶסֶף לְךָ: אִם יִשְׁמְרוּ כְּנִיךָ בְּרִיתִי וְעֲדוֹתַי זֹו אֶלְמָדְם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד
יִשְׁבּוּ לְכֶסֶף לְךָ: כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֹהֶל לְמוֹשָׁב לוֹ: זֹאת מְנוּחַתִּי עֲדֵי עַד פֹּה
אֲשֵׁב כִּי אוֹתִיָּה: צִידָה בְּרֶךְ אֶבְרָתְךָ אֶבְיוֹנִיָּה אֲשָׁבִיעַ לְחֶם: וְכִהְנִיָּה אֶלְבִּישׁ יִשַׁע

7. ומצינו (סנהדרין מט ע"א) שיואב לא דרש סמוכים ולכן חשב שצריך לעשות את פקודת המלך אפילו אם היא מנוגדת לתורה. ואולי שורש טעותו היתה הבעיה הזו, שהוא לא סמך את 'מלכות דוד' ל'מלכות ה', ולא הבין שארון הברית צריך להיות סמוך למלכות כי המלכות עצמה נובעת כולה מקדושת התורה, ואין למלכות דבר ללא תוקפה של התורה והגשמת רצון ה'. ואולי זו גם היתה הבעיה של דואג שנעצר לפני ה' בנוב, ששם היה המשכן ללא ארון הברית, וסבר שיש למלא את פקודת שאול עד כדי השמדת נוב עיר הכהנים. ואולי עצם העובדה שהארון לא היה במקומו הנכון גרמה לחוסר בהשראת השכינה, ולכן אנשים לא הבינו את התורה כראוי. וזה ממש הענין של סמוכים, כשם שכאשר מלה סמוכה למלה, יש לדרוש את משמעותה של סמיכות זאת, כך גם כשהארון סמוך למלכות, יש ללמוד מכך שהמלכות מקבלת את כוחה רק ממלכות ה' ואין לה מציאות עצמית ללא מלכות ה'.

וְחִסְדֵיךָ בְּנֵן יִבְנֵנוּ: שֵׁם אֲצִמִיחַ קָרָן לְדָרֵד עֲכָתִי גַר לְמִשְׁיַחִי: אוֹיְבָיו אֶלְפִישׁ
בִּשְׁתַּת וְעָלְיוֹ יִצִּיץ נִזְרוֹ:

אין הלכה הכרחית שתמיד ארון הברית צריך להיות בקודש הקדשים
והרמב"ם בהלכות בית הבחירה, אחרי שהזכיר את עצם המצוה "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (פ"א ה"א), פירט וז"ל (שם ה"ה וה"ו): "ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית: עושין בו קדש, וקדש הקדשים, ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל; ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר, וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה; והכל נקרא מקדש. ועושין במקדש כלים: מזבח לעולה ולשאר הקרבנות, וכבש שעולים בו למזבח, ומקומו לפני האולם משוך לדרום; וכיור וכונו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם לעבודה, ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש; ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן, ושלשתן בתוך הקדש לפני קדש הקדשים", עכ"ל.

ורק בהמשך (פ"ד ה"א) מבאר הרמב"ם את עניינו של קודש הקדשים, וז"ל: "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן, ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה וכו', ונגנז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה, וכל אלו לא חזרו בבית שני", עכ"ל.

ומכך שהרמב"ם לא מנה בתוך הדברים "שהן עיקר בבנין הבית" את הארון, נראה שאין הכרח שארון הברית יהיה דוקא בקודש הקדשים, ואי הימצאות הארון במקומו לא מעכבת את בנין הבית. וכנראה שהרמב"ם הבין זאת מעצם העובדה שהארון יכול היה להיות במשכן או בבית שני במשך הרבה שנים ולא היה. ואולי הסברה הזו עברה במסורת בתושבע"פ לדוד ולאנשי כנה"ג, מתי יש להניחו בקודש הקדשים ומתי לא⁸.

ונראה גם שזו הסיבה שלא זכו להכניס את הארון לבית המקדש השני, כמ"ש במשנה (שקלים פ"ו משניות א-ב): "שלשה עשר שופרות שלשה עשר שולחנות שלש

8. ואולי בכך יש להסביר את העובדה שעם ישראל לא הזדרז להחזיר את הארון למקומו במשכן אחרי שחזר מפלשתים, ואולי אף הבינו שזו תקופת ביניים לקראת החיבור הגדול.

עשרה השתחוויות היו במקדש. של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחווין ארבע עשרה. והיכן היתה יתרה? כנגד דיר העצים שכן מסורת בידם מאבותיהם ששם הארון נגנז. מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחברו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם הארון נגנז, "על המשנה. ואולי אפילו הנביאים האחרונים הורו להם שלא הגיע הזמן להניח את הארון במקומו.

סיכום

דוד העלה את ארון הברית לעיר דוד בתחילת מלכותו בעיקר בגלל שמקומו המתאים יותר של ארון הברית הוא דווקא בעיר המלוכה, ששם צריכה להתגלות בעיקר מלכות ה' בעולם. אמנם דוד לא זכה להכניס את הארון לבית, ובכך לקבוע את הברית ואת מלכות ה' בבנין קבע חזק, כי מלכותו עדיין היתה רק תחילת מלכות ישראל השלמה. רק שלמה, שהשלים את המלכות, זכה להכניס את הארון לבית, ובכך לקבוע את הברית בין ישראל לה' ואת מלכות ה' בעולם.